

[Η εδεμική εποχή]

Ακρόαση του
αποσπάσματος

Από το ίδιο το καλοκαίρι του 1959 και για εννιά συνεχόμενα χρόνια πήγαινα στ' αμπέλια, στο καλύβι της θεί'-Αρχόντως, αδερφής του πατέρα μου, και του μπαρμπα-Γιώργη, στη Λούτσα του Μπέτση. Δεν γνώρισα παππού και γιαγιά, ούτε από τη μεριά της μάνας μου ούτε από τη μεριά του πατέρα μου, είχαν όλοι τους πεθάνει πριν γεννηθώ, και αυτοί οι δυο άνθρωποι παίζανε για μένα αυτό το ρόλο. Με λάτρευαν. Ο μπάρμπας μου ήταν πραγματικά άγιος άνθρωπος. Δεν άκουγε καλά («δεν αρικώ», δεν ακούω, έλεγε και ξανάλεγε ο καημένος όταν συζητούσαμε), γεγονός που έδινε στη θεία μου την άνεση να τον βρίζει ανενόχλητα. Εκείνη είχε κάμποσο φθόνο μέσα της, θεωρούσε ότι κακόπεσε και στο γάμο της, εμένα πάντως με αγαπούσε πολύ. Έφταναν στ' αμπέλια λίγες μέρες μετά το κλείσιμο των σχολείων και γύριζα λίγο πριν ξανανοίξουν – τα Δημοτικά ανοίγανε τότε στις 21 Σεπτεμβρίου. Γιόρταζα το όνομά μου εκεί, τις περισσότερες φορές έμενα και στο πανηγυράκι της Αγια-Σοφιάς. Τρεις μήνες σχεδόν τα εφτά πρώτα καλοκαίρια, τα δύο τελευταία έμενα λιγότερο. Η ακριβής ημέρα της αναχώρησης για το χωριό εξαρτιόταν από το πότε θα κατέβαινε κάποιος συγγενής για να με πάρει μαζί του. Το ίδιο και η μέρα της επιστροφής στην Αθήνα. Οι γονείς μου και η αδερφή μου δεν έρχονταν ποτέ, μόνο ένα καλοκαίρι, θυμάμαι, είχαν έρθει για λίγες μέρες.

Στο χωριό πήγαινα πάντα με καράβι, ήταν φτηνότερο και ταχύτερο, τότε, από το λεωφορείο. Και πάντα κατάστρωμα, εννοείται. Κάτι σαπιοκάραβα κάνανε τη γραμμή, το καλύτερο από αυτά, η Μυρτιδιώτισσα, εξακολούθησε και μετά που έπαψα να πηγαίνω κάτω. Η Μονοβάσια ήταν το τρίτο λιμάνι που πιάνανε, μετά το Κυπαρίσσι και τον Γέρακα, και συνεχίζανε μέχρι την Αγία Πελαγία στο Τσιρίγο. Αυτοί οι σκυλοπνίχτες έμεναν αρόδο στο λιμάνι της Μονοβάσιας και βγαίναμε έξω με τις λάντζες. Σε όλο το ταξίδι ζαλιζόμουναι και ξερνοβολούσα, αλλά μόλις πατούσα το πόδι μου στη Μονοβάσια γινόμουν άλλος άνθρωπος. Στο λιμάνι περιμένανε τον κόσμο οι δικοί τους με τα ζα κι έφευγαν αμέσως για τα γύρω χωριά. Εμείς έπρεπε να πάρουμε το λεωφορείο για τη Συκιά. Υπήρχαν και ταξί αλλά δεν υπήρχαν λεφτά. Αν το καράβι έφτανε νύχτα, στρώναμε κάτι πρόχειρα στρωσίδια και κοιμόμασταν στο λιμάνι ώσπου να ξημερώσει και να πάρουμε το πρώτο λεωφορείο για το χωριό. Εκεί με περίμενε ο ξάδερφός μου, σαράντα χρόνια μεγαλύτερός μου.

Στο χωριό δεν έμενα ούτε ένα βράδυ. Το απόγεμα, μόλις έπαιρνε να γέρνει ο ήλιος, ξεκινούσαμε για τ' αμπέλια, μισή ώρα δρόμος. Τα πρώτα χρόνια μαζί ο ξάδερφός μου κι εγώ, πάνω στη φοράδα, αργότερα ο καθένας με το δικό του ζο, εκείνος με τη φοράδα, εγώ με τη γαϊδουρίτσα. Τις λίγες ώρες που περνούσα στο σπίτι της θείας μου, με εντυπωσίαζε το πλήθος των φωτογραφιών. Το ίδιο και στα άλλα σπίτια του χωριού, όποτε τύχαινε να βρεθώ. Ήταν γεμάτα φωτογραφίες των παιδιών και των συγγενών, σε διάφορες στιγμές της ζωής τους, των ξενιτεμένων, των πεθαμένων. Υπήρχαν πολλές γαμήλιες, ενώ

οι άντρες είχαν όλοι μια φωτογραφία από τη στρατιωτική θητεία τους. Τα εγγόνια, από τα ξενιτεμένα παιδιά, φωτογραφισμένα με αλλόκοτα για το χωριό ρούχα, καμιά φορά και με τήβεννο από τις τελετές αποφοίτησης. Έπρεπε όσοι είχαν ξενιτευτεί να δείξουν στους γονείς και στα αδέρφια που μείνανε πίσω ότι δεν πήγε χαμένη η δυστυχία του ξενιτεμού, ότι έπιασε τόπο, πρόκοψαν – κι ας μην είχανε προκόψει οι περισσότεροι.

Μόλις έφτανα στ' αμπέλια, όταν τέλειωναν οι αγκαλιές, τα φιλιά και τα κλάματα, άνοιγα τα πράματά μου και έβγαζα πρώτα ό,τι λίγα δώρα είχε ετοιμάσει η μάνα μου (καφές, ζάχαρη, ξηροί καρποί, κανένα ρουχικό, πιατικά, πράματα χρειαζούμενα γενικώς). Ακολουθούσε η πρώτη σοβαρή δουλειά: το ζύγισμα. Με έβαζε ο μπάρμπαρ μου σε μια κόφα και με ζύγιζε με το καντάρι του, που μέτραγε οκάδες – ο ίδιος δεν έμαθε ποτέ τα κιλά. Ένας από τους λόγους που με στέλναν οι δικοί μου στ' αμπέλια, ο επίσημος λόγος, ήταν να πάρω κάνα δράμι, γιατί ήμουν βερέμης. Ενάμιση χρονώ έφαγα φρέσκες μπλέζες, κοινώς κουκιά, ωμές, στο σπίτι μιας γειτόνισσας και έπαθα κυάμωση. Σώθηκα χάρη στην παρατηρητικότητα της μάνας μου που πρόσεξε το χρώμα των ούρων μου – «σα βελανίδι» μου έλεγε αργότερα – και στην αποφασιστικότητά της να με τρέξει στη Σπάρτη. Το χρώμα μου είχε γίνει χαλκοπράσινο. Αν άκουγε τον πατέρα μου – «δεν έχει τίποτε, έτσι είναι το χρώμα του» της έλεγε –, θα ήμουν πεθαμένος. Πολλά χρόνια αργότερα έμαθα και την αιτία: ολική έλλειψη του ενζύμου G6PD. Σήμερα σε όλα τα νεογέννητα κάνουν μια ειδική εξέταση αίματος για να διαπιστωθεί η έλλειψή του ή μη. Η κυάμωση αντιμετωπίστηκε με τα μέσα της εποχής, εγώ όμως μετά απ' αυτό δεν έπαιρνα δράμι. Όταν, ύστερα από χρόνια, η μάνα μου είδε στην τηλεόραση τα παιδιά της Μπιάφρας, βρήκε την εικόνα που της έλειπε για να μου δώσει να καταλάβω πώς ήμουν. Το ζύγισμα λοιπόν ήταν η εναρκτήρια πράξη της παραμονής μου στ' αμπέλια, και ήταν, εννοείται, και η καταληκτική. Η αφαίρεση έδειχνε πάντα ότι είχα πάρει τρία τέσσερα κιλά, και άρα η επιχείρηση «παραθέριση» είχε στεφθεί με επιτυχία.

Με τη δύση του ήλιου τρώγαμε και ερχόταν η πολυπόθητη στιγμή για τον πρώτο ύπνο στο τσαρδί. Το τσαρδί ήταν το υπαίθριο κρεβάτι, ενάμισι μέτρο πάνω από το έδαφος. Ανεβαίναμε με σκαλίτσα. Στηνόταν πάνω σε φούρκες, διχαλωτούς πασσάλους δηλαδή (αυτό ακριβώς σημαίνει η λατινική λέξη *furca*), στις οποίες στηρίζονταν ξύλα από θάνατα, πάνω τους μια πρώτη στρώση από σκοίνα – σκοίντα τα λέγαμε εμείς –, μια δεύτερη με καλάμια και αποπάνω κουρελούδες. Υπήρχαν και άλλοι, πιο μερακλήδες, που φτιάχνανε τα τσαρδιά τους πάνω σε δέντρα, στις ελιές. Σκεπαζόμασταν με πάπλωμα, γιατί τη νύχτα έριχνε δροσιό. Στο καλύβι κοιμόμασταν μόνο όταν έπιανε καμιά καλοκαιρινή μπόρα. Εκτός από το τσαρδί, τα άλλα συμπληρώματα του καλυβιού ήταν η λιάστρα για το λιάσιμο των σύκων, η στέρνα, ένα μικρό κτίσμα ύψους ενός μέτρου, σε σχήμα πι, ανοιχτό από πάνω, για το μαγείρεμα με ξύλα, και τίποτε άλλο. Οι λοιπές ανάγκες υπαιθρίως. Κάποια καλύβια είχανε και φούρνο για το ψήσιμο του ψωμιού. Εμείς δεν είχαμε. Ο ύπνος στο τσαρδί, κάτω από τ' αστέρια, χιλιάδες αστέρια, ήταν για μένα η μισή χαρά της ζωής στ' αμπέλια. Όταν ξανασυναντούσα τα γειτονόπουλά μου, επιστρέφοντας στην Αθήνα, τους μιλούσα με ενθουσιασμό για τις νύχτες στο τσαρδί, και με κοροϊδεύαν. Ο βραδινός μου περίπατος ήταν γι' αυτούς αντικείμενο ειρωνείας.

Ο μπάρμπαρ μου δεν έπεφτε ποτέ για ύπνο χωρίς να κάνει την προσευχή του, μισή ώρα κάθε βράδυ. Την ξεκινούσε μέσα στο καλύβι, μπροστά στις εικόνες, αλλά τη συνέχιζε μπαينوβαίνοντας και κάνοντας διάφορες μικροδουλειές. Την ολοκλήρωνε πάντα μέσα, κάτω από τις εικόνες. Άνθρωπος του προφορικού πολιτισμού, δεν ήξερε και δεν μπορούσε να προσευχηθεί

από μέσα του, όπως δεν μπορούσε και να διαβάσει από μέσα του τα δυο μοναδικά βιβλία του, τη Σύνοψη –Σύναψη την έλεγε εκείνος– και τον Καζαμία. Ψιθύριζε λοιπόν την προσευχή του, προσηλωμένος, και αδιαφορώντας για το τι μπορεί να σκέφτονταν οι άλλοι ακούγοντας το μουρμουρητό του. Ορισμένα τα έλεγε απέξω (το Τρισάγιο, το Πάτερ ημών, το Πιστεύω, και άλλα που δεν θυμάμαι), κάποια άλλα τα διάβαζε από τη Σύνοψη ή τουλάχιστον τη συμβουλευόταν (σήμερα αναγνωρίζω από τα θραύσματα της μνήμης μου ότι έλεγε το «Άσπιλε...» από το Απόδειπνο και κάποια τροπάρια από τον Μικρό παρακλητικό κανό-όλον). Κανείς πάντως δεν τον ειρωνευόταν, ούτε καν η θεία μου. Εμένα με σαγήνευε εκείνος ο νυχτερινός ψίθυρος της προσευχής. Την πρωινή προσευχή του, άλλη μισή ώρα, τις περισσότερες φορές δεν την προλάβαινα. Μέσα στη μέρα έβρισκε μια στιγμή, όπως μου είχε πει κάποτε σχεδόν εμπιστευτικά, και έλεγε απέξω την Αγία Επιστολή. Η ψυχή του διψούσε για τ' αγιωτικά. Μια φορά είχε ξεχάσει το σακάκι του σε ένα χωράφι. Το βρήκε κάποιος κι έψαξε στις τσέπες μήπως βρει κάτι που να τον κάνει να καταλάβει σε ποιον ανήκει. Το μόνο που βρήκε ήταν καρβουνάκια και λιβάνι. Κατάλαβε αμέσως ότι ανήκει στον μπαρμπα-Γιώργη και του το 'φερε. Ήταν η ταυτότητά του.

Τελευταία στο τσαρδί ανέβαινε πάντα η θεία μου. Εκεί άκουσα, αμέτρητα βράδια, τις αφηγήσεις του μπάρμπα μου από τη μικρασιατική εκστρατεία, πολέμουσε πέντε χρόνια, από το 1917. Εκεί πρωτάκουσα τα μυθικά ονόματα Καλέ Γκρότο, Τουμλού Μπουνάρ, Εσκή Σεχίρ, Αφιόν Καραχισάρ. Εκεί, πάνω στο τσαρδί, έμαθα να αναγνωρίζω τους πρώτους αστερισμούς, τον Αποσπερίτη και Αυγερινό, την Πούλια, την Αλετροπόδα. Πατέρας και γιος κάνανε το τελευταίο τσιγάρο τους πριν κοιμηθούμε, και μου άρεσε να βλέπω την κάφτρα μέσα στο σκοτάδι. Τότε ήταν η ώρα για μένα να σφυρίξω τέσσερις πέντε φορές με την μπουρού.¹ Ο ξάδερφός μου είχε δουλέψει μικρό παιδί, μόλις τέλειωσε το Δημοτικό, στην Ύδρα, παραγιός σε ταβέρνα. Γύρισε στο χωριό τον πρώτο καιρό της Κατοχής, φέρνοντας μαζί του λίγα λεφτά και μια μπουρού. Με τα λεφτά, κόπους σκληρής δουλειάς τεσσάρων χρόνων, αγόρασε, λόγω του πληθωρισμού, ένα πακέτο τσιγάρα. Έμεινε η μπουρού για να μπουρίζω εγώ τα βράδια. Την έχω ακόμη. Από κάποιο κοντινό καλύβι απαντούσε ένας άλλος. Υπήρχε και δεύτερη μπουρού στ' αμπέλια.

Οι μεγάλοι σηκώνονταν αχάραγα, εγώ λίγο πιο μετά. Οι άντρες έπιναν έναν καφέ και έφευγαν για τα σύκα. Γυρίζανε το μεσημέρι για να τα απλώσουν στη λιάστρα, να φάνε, να πάρουν έναν ύπνο και να ξαναφύγουν. Τα μεσημέρια δεν κοιμόμουν, παρά τις απειλές ότι θα περάσει και θα με πάρει ο μεσημεριάτης, εκείνος ο κακός που περνάει τα μεσημέρια και παίρνει τα παιδιά που δεν κοιμούνται. Αποτραβιόμουν κάπου παραπέρα και συνέχιζα τα μονήρη παιχνίδια

1. Η μπουρού είναι ένα από τα πιο αρχαία πνευστά μουσικά όργανα που παίζεται ακόμα και σήμερα με τον ίδιο τρόπο. Η μπουρού παίζεται σε όλα τη μήκη και τα πλάτη της γης και δεν υπάρχει φυλή θαλασσινή που να μην την έχει στην παράδοσή της. Αλλού χρησιμοποιούν διάφορα μεγέθη οστράκων, εμείς στην Ελλάδα ξέρουμε το κοχύλι Τρίτωνα.

μου. Από το χωριό μέχρι την εποχή που φύγαμε για την Αθήνα θυμάμαι λίγα πράγματα. Τον πατέρα μου, ας πούμε, δεν τον θυμάμαι να λειτουργάει στον Αϊ-Δημήτρη, τον θυμάμαι μόνο θαμπά στο προαύλιο της εκκλησίας. Ανάμεσα στα λίγα που θυμάμαι είναι όταν γέννησε η φοράδα του μπάρμπα μου, και το πουλάρι που προσπαθούσε να σηκωθεί και να σταθεί όρθιο. Εκείνο όμως που θυμάμαι πολύ έντονα είναι το μαρτύριο στο οποίο με υπέβαλε ένα μεσημέρι η μάνα μου, αναγκάζοντάς με να κοιμηθώ - εννοείται πως δεν κοιμήθηκα. Έμενε τότε σπίτι μας ο αγιογράφος Ευάγγελος Μαυρικάκης που αγιογραφούσε την εκκλησία της Παναγίας και, προκειμένου να κοιμηθεί ο ίδιος ανενόχλητα, θα εξήγησε στη μάνα μου ότι συνιστά γνώρισμα των πολιτισμένων παιδιών να κοιμούνται το μεσημέρι, μέχρι μια συγκεκριμένη ώρα. Μέχρι να 'ρθει η στιγμή να απελευθερωθώ και να βγω έξω μου φάνηκε αιώνας. Μία μόνο φορά έγινε αυτό και δεν ξανάγινε. [...]

Ο καθημερινός ρυθμός της ζωής στ' αμπέλια άλλαζε τις Κυριακές. Δεν δούλευε κανείς στο χωριό. Η μόνη δουλειά ήταν να φροντίσουμε τα ζούμπερα και τα ζα - η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει τις κότες, τις γίδες, τα κατσίκια, τα πρόβατα κλπ, η δεύτερη τα υποζύγια. Και βεβαίως η λιάστρα. Εκκλησία όμως δεν πηγαίναμε, εκτός από τον μπαρμπα-Γιώργη. Κανείς δεν πήγαινε από τα γύρω καλύβια, ούτε εγώ. Δεν θυμάμαι να μου έλειπε. Ο μπάρμπα μου ξεκινούσε γύρω στα μεσάνυχτα από το καλύβι, πέρναγε κι άναβε τα καντήλια στα ξωκλήσια -τότε ήταν πάντα ανοιχτά- και στα προσκυνητάρια του χωριού, κι έφτανε στην εκκλησία πριν σημάνει η πρώτη καμπάνα. Αυτό κάθε Κυριακή ανελλιπώς. Το απομεσήμερο γύριζε στ' αμπέλια. Πριν φύγει από το χωριό, πέταγε ένα μεγάλο σταρένιο παξιμάδι στη γάτα που έμενε σπίτι για να μη θεριέψουν τα ποντίκια. Αυτό ήταν το φαί της: ένα μεγάλο παξιμάδι από Κυριακή σε Κυριακή, τα υπόλοιπα μόνη της. Ήταν κάτισχνη. [...]

Όλα αυτά τα καλοκαίρια στ' αμπέλια, θησαυρίστηκε μέσα μου πολλή ύλη λαϊκής θρησκευτικότητας. Όταν μιλάω γι' αυτήν σήμερα, ξέρω για ποιο πράγμα μιλάω. Οι άντρες δεν δούλευαν την Κυριακή, αλλά ούτε εκκλησία πήγαιναν, νήστευαν, όσοι νήστευαν, και την ίδια στιγμή ξεστόμιζαν φριχτές βλαστήμιες, ενώ ήταν ικανοί να σκοτώσουν άνθρωπο για ένα αυλάκι. Στις γυναίκες βασίλευε η καταλαλιά και ο φθόνος. Οι άνθρωποι που ήταν πραγματικά της Εκκλησίας, που είχαν ευλάβεια και που η ευλάβεια αυτή είχε σμιλέψει το χαρακτήρα τους και διαπλάσει τον τρόπο της ζωής και τη συμπεριφοράς τους, ήταν ελάχιστοι, μετριούνταν κυριολεκτικά στα δάχτυλα.

Ζουμπουλάκης, Σ. (2018). *Στ' αμπέλια*. Αθήνα: Πόλις.

Δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού & γραπτού λόγου

1. Βρίσκεις κάτι από σένα στο κείμενο; Ανατρέπει κάτι από όσα μέχρι τώρα πίστευες/ένιωθες και αν ναι, πώς το πετυχαίνει;
2. Ποιες προσδοκίες έχει ένας/μία συνομηλίκός/ή σου από τις καλοκαιρινές διακοπές; Θα μπορούσε να σε αντιπροσωπεύει σήμερα το περιεχόμενο και οι δραστηριότητες των διακοπών που περιγράφει ο συγγραφέας σε ένα ελληνικό χωριό της δεκαετίας του '60 ή τις θεωρείς ξεπερασμένες; Το ερώτημα αυτό να αποτελέσει αφορμή για αγώνα αντιλογίας μέσα στην τάξη.
3. Στο απόσπασμα γίνεται λόγος για τους ανθρώπους του προφορικού πολιτισμού.² Σε μία παράγραφο που θα οργανώσετε με σύγκριση-αντίθεση, να αντιπαραβάλετε ένα παιδί του προφορικού πολιτισμού με το αντίστοιχο παιδί του ψηφιακού πολιτισμού.
4. Δύο συνηθισμένες διατροφικές διαταραχές της εποχής μας που συναντώνται ανάμεσα στους συνομηλίκους σας αποτελούν η νευρική ανορεξία και η νευρική βουλιμία. Εκτός από τους βιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες, πιστεύετε ότι η σύγχρονη δυτική κουλτούρα (ΜΜΕ, διαδίκτυο, μόδα, διαφημίσεις κ.ά.) ευθύνεται για τις διατροφικές διαταραχές των εφήβων. Αναπτύξτε τον προβληματισμό σας σε μία εξηγητικού τύπου παράγραφο 120-150 λέξεων.
5. «Εκεί πρωτάκουσα τα μυθικά ονόματα Καλέ Γκρότο, Τουμλού Μπουνάρ, Εσκή Σεχίρ, Αφιόν Καραχισάρ. Εκεί, πάνω στο τσαρδί, έμαθα να αναγνωρίζω τους πρώτους αστερισμούς, τον Αποσπερίτη και Αυγερινό, την Πούλια, την Αλετροπόδα»: πόσο σημαντική για την αγωγή ενός ανθρώπου της ηλικίας σας θεωρείτε τη βιωματική μάθηση που προσφέρει η άμεση επαφή με τη φύση; Ένα παιδί που ζει σε πόλη έχει αυτή τη δυνατότητα; Πιστεύετε πως αρκεί η πρακτική αυτή μάθηση, για να αποκτήσει παιδεία ένας άνθρωπος; Να συζητήσετε στην τάξη σας αυτά τα θέματα.

2. Η φράση "άνθρωποι του προφορικού πολιτισμού" αναφέρεται σε κοινωνίες ή άτομα που επικοινωνούν κυρίως μέσω του προφορικού λόγου, δηλαδή μέσω της ομιλίας, χωρίς να έχουν αναπτύξει ή να χρησιμοποιούν γραπτές μορφές επικοινωνίας σε μεγάλο βαθμό. Αυτές οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται συχνά από έναν πολιτισμό που βασίζεται στη ζωντανή παράδοση, στις αφηγήσεις, στα παραμύθια και στη συλλογική μνήμη. Ο προφορικός πολιτισμός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά, όπως η συλλογική συμμετοχή, η άμεση επικοινωνία και η ζωντανή αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων. Στις κοινωνίες αυτές, η γνώση και οι πληροφορίες μεταφέρονται από γενιά σε γενιά κυρίως μέσω προφορικών αφηγήσεων και όχι μέσω γραπτών κειμένων. Αυτό μπορεί να έχει επιπτώσεις στην πολιτισμική ταυτότητα, την εκπαίδευση και την κοινωνική δομή των ανθρώπων που ανήκουν σε έναν τέτοιο πολιτισμό.

Δραστηριότητες για τα δομικά & τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμένου

- 1.** Σε μια αφήγηση δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε όλα τα γεγονότα που συνέβησαν. Αναγκαστικά γίνεται επιλογή γεγονότων, όπως στην περιγραφή γίνεται επιλογή λεπτομερειών. Η επιλογή αυτή εξαρτάται από την οπτική γωνία του προσώπου που κάνει την αφήγηση, είναι δηλαδή ανάλογη με τη γνώση του για τα γεγονότα (άμεση ή έμμεση), τη συναισθηματική του φόρτιση, τον τρόπο που σκέφτεται, το αποτέλεσμα που επιδιώκει. Μπορείτε να αντιληφθείτε την οπτική γωνία του συγγραφέα στην ενότητα αυτή; Η απάντησή σας να στηριχτεί σε συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές που φανερώνουν την οπτική του γωνία.
- 2.** Η περιγραφή βασίζεται στην αναφορική λειτουργική της γλώσσας και αποσκοπεί στη λεκτική αναπαράσταση προσώπων, αντικειμένων ή καταστάσεων. Στο απόσπασμα συναντάμε την περιγραφή ενός καλυβιού. Θεωρείτε πως η συγκεκριμένη περιγραφή είναι αποκλειστικά τυπική και αντικειμενική ή έχει και στοιχεία πιο προσωπικά και υποκειμενικά (εμπλέκεται και η ανάμειξη του περιγράφοντος με το περιγραφόμενο); Σε ποιο στοιχείο επικεντρώνει την περιγραφή του ο αφηγητής και για ποιους λόγους;
- 3.** Στο απόσπασμα που διαβάσατε υπάρχει ποικιλία ιδιωματικών (λέξεις ή εκφράσεις που ανήκουν σε ένα συγκεκριμένο ιδίωμα ή διάλεκτο και δεν είναι συνήθως κατανοητές ή χρησιμοποιούμενες από ομιλητές άλλων γλωσσών ή διαλέκτων) και λαϊκών λέξεων. Πώς εξηγείτε την πληθωρική παρουσία τους; Να φτιάξετε ένα συννεφώλεξο με αυτές τις λέξεις και να παρατηρήσετε τον τρόπο με τον οποίο τις χρησιμοποιεί ο συγγραφέας. Το υφολογικό αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο αν την αντικαθιστούσατε με λέξεις της κοινής ελληνικής; Στη συνέχεια, να γράψετε μία παράγραφο αφηγηματικού τύπου με εμβόλιμα περιγραφικά στοιχεία, στην οποία να χρησιμοποιήσετε όσο περισσότερες από αυτές μπορείτε.
- 4.** Αναζητήστε σε ένα λεξικό τις λόγιες αλλά και τις εκκλησιαστικές λέξεις των οποίων αγνοείτε τη σημασία και τις συναντάτε για πρώτη φορά. Εξηγήστε την ταυτόχρονη παρουσία όλων αυτών των γλωσσικών ποικιλιών στο κείμενο.

Δραστηριότητες αναγνωστικής ανταπόκρισης & δημιουργικής έκφρασης

- 1.** *«Ο ύπνος στο τσαρδί, κάτω από τ' αστέρια, χιλιάδες αστέρια, ήταν για μένα η μισή χαρά της ζωής στ' αμπέλια. Όταν ξανασυναντούσα τα γειτονόπουλά μου, επιστρέφοντας στην Αθήνα, τους μιλούσα με ενθουσιασμό για τις νύχτες στο τσαρδί, και με κοροϊδευσαν. Ο βραδινός μου παράδεισος ήταν γι' αυτούς αντικείμενο ειρωνείας»:* Είσαι ο μικρός πρωταγωνιστής και μιλάς στους συμμαθητές σου με ενθουσιασμό «για τις νύχτες στο τσαρδί». Αφηγήσου μια τέτοια νύχτα με αναφορά στους αστερισμούς.

2. *«Στο χωριό πήγαινα πάντα με καράβι, ήταν φτηνότερο και ταχύτερο, τότε, από το λεωφορείο. Και πάντα κατάστρωμα, εννοείται»:* Στο ημερολόγιό σας γράψτε τις εντυπώσεις σας από το ταξίδι αυτό και τα σχέδια που κάνετε για τις καλοκαιρινές σας διακοπές.
3. Καταγράψτε τις προφορικές μαρτυρίες ενός γνωστού σας που «παραθέρριζε» σε χωριό τις προηγούμενες δεκαετίες και ενός άλλου που έμενε στην Αθήνα. Απομαγνητοφωνήστε τα κείμενα και διαβάστε τα μέσα στην τάξη. Στο τέλος να συζητήσετε τι έχει αλλάξει από τότε μέχρι σήμερα στον τύπο του «παραθεριστή».
4. Το καλυβάκι με το τσαρδί στο οποίο ξεκαλοκαίριζε ο μικρός πρωταγωνιστής αποκτά «φωνή» και αφηγείται μια ξεχωριστή ημέρα αυτών των εννιά καλοκαιριών.
5. *«Τα εγγόνια, από τα ξενιτεμένα παιδιά, φωτογραφισμένα με αλλόκοτα για το χωριό ρούχα, καμιά φορά και με τήβεννο από τις τελετές αποφοίτησης»:* Φαντάσου μια τέτοια φωτογραφία (μπορείς να τη ζωγραφίσεις, να την αναζητήσεις σε οικογενειακά άλμπουμ ή και να βρεις μία παρόμοια στο διαδίκτυο και να τη φέρεις στην τάξη) και περιγράψέ την από την οπτική γωνία και με τη φωνή του μικρού πρωταγωνιστή.
6. *«Τα παλιότερα χρόνια, οι αγρότες του χωριού, έχτιζαν μικρά καλυβάκια ή και μεγαλύτερα αγροτόσπιτα κοντά στα χωράφια τους, κοντά στις περιουσίες τους. Αυτοκίνητα δεν υπήρχαν και η μεταφορά εργαλείων δεν ήταν εύκολη. Τα καλυβάκια αυτά στέγαζαν σε μόνιμη βάση όσα χρειάζονταν, αλλά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και για διανυκτέρευση. Σήμερα τα περισσότερα έχουν καταρρεύσει. Άλλα όμως έχουν επισκευαστεί και αντέχουν στον χρόνο, θυμίζοντας στους ιδιοκτήτες τους τα χρόνια που ήταν γεμάτα ζωή»* (πηγή: <https://alamano.gr>). α) Να συγκρίνετε την περιγραφή αυτή με την περιγραφή από το βιβλίο του Ζουμπουλάκη, ως προς την οργάνωση και τις γλωσσικές επιλογές. β) Να υποθέσετε ότι κληρονομήτε ένα παρόμοιο καλυβάκι από έναν μακρινό συγγενή σας και αποφασίζετε, αφού το επισκευάσετε, να το εκμεταλλευτείτε τουριστικά. Σε διαφημιστικό ιστότοπο, περιγράψτε το “Kalyvakí”, με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσελκύσετε ενδιαφερόμενους πελάτες.
7. **Δραματοποίηση:** Ένα μέλος της τάξης αυτοσχεδιάζει τον ρόλο του θείου του πρωταγωνιστή, και κάποιο άλλο παιδί υποδύεται τον πρωταγωνιστή σε παιδική ηλικία.
8. Παγώνουμε τη δράση όταν ο αφηγητής επιστρέφει το φθινόπωρο στο σχολείο του και αφηγείται τις καλοκαιρινές του περιπέτειες στο χωριό, τη στιγμή που τα άλλα παιδιά τον κοροϊδεύουν. Οι μαθητές/τριες υποδύονται τους συγκεκριμένους ρόλους και εκφράζουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις και τα συναισθήματα που κάνουν οι ρόλοι τη δεδομένη στιγμή.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Τίτλος: [Η εδεμική εποχή] – ΚΕΙΜΕΝΟ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ανθολόγηση αποσπάσματος από το βιβλίο
του Σ. Ζουμπουλάκη, «Στ' αμπέλια», Αθήνα: Πόλις (2018).

Σχεδιασμός: Αγγελάκος Κωνσταντίνος, Αυδή Άβρα, Αλεξίου Γεωργία, Μερκούρη
Αναστασία, Μητελούδης Πανταζής, Μητρούλιας Παναγιώτης, Παπαλού Σοφία, Πασσάς
Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 21/03/2025

Έκδοση: 1.0

ΕΡΓΟ / ΠΡΑΞΗ: ΜΗΤΡΩΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΟΠΣ 5190849, ΙΕΠ, ΕΣΠΑ 2021-2027